

STŘEDOVĚKÉ ZDĚNÉ BŘIDLICOVÉ KONSTRUKCE NA PRAŽSKÉM PRAVOBŘEŽÍ

PAVEL TAIBL

Stavebním kamenem středověké Prahy je bílá či různě žlutě tónovaná opuka. Její hegemonní postavení je občas narušeno netradičním kamenným stavebním materiálem, jakým jsou zejména různé druhy pískovců. Jiným netradičním kamenem je černošedá ordovická břidlice. V počátcích detailního výzkumu historického jádra Prahy vzbudily ojedinělé zděné konstrukce z tohoto tmavého atypického materiálu velký zájem. Po několika desetiletích intenzivního záchranného archeologického výzkumu je provedena revize poznatků o stavbách, v jejichž zdech byla břidlice masivně použita. Ze soupisu publikovaných nálezů je zřejmé, že ordovická břidlice je ve středověké Praze naprosto výjimečně uplatňovaným stavebním materiálem. Nepotvrdilo se tradiční mínění, že břidlicové domy jsou současné s mladší etapou kvádríkových románských domů.

MEDIEVAL CONSTRUCTIONS BUILT OF SLATE ON THE RIGHT RIVER BANK OF PRAGUE

The building stone of medieval Prague is white or yellow tinted opuka. Its hegemony is occasionally disrupted by non-traditional stone material, mainly various kinds of sandstone or black-grey Ordovician slate. Sporadic constructions from this dark atypical material raised great interest in the early days of detailed research of Prague historic centre. The knowledge of the buildings with massive use of slate was revised after several decades of intensive rescue excavations. Comprehensive catalogue proves the use of Ordovician slate as construction material in the medieval Prague as absolute exception. The traditional presumption that the slate houses are contemporary with the later stage of the Romanesque ashlar houses was not confirmed.

Klíčová slova — Praha – vrcholný středověk – Staré Město pražské – Nové Město pražské – ordovická břidlice – zděné stavby – raná gotika – opevnění – vyzdívka příkopu – měšťanská zástavba – stavební materiál

Key words — Prague – Middle Ages – Old Town of Prague – New Town of Prague – Ordovician slate – stone buildings – early Gothic – fortification – revetted ditch – burgher houses – building material

Otázky způsobu výstavby, užitých stavebních materiálů a následné podoby staveb středověkých měšťanů na území Starého a Nového Města stále zůstávají objasněny jen částečně. Jedním z témat, která se objevují v odborné debatě méně často, je problematika tzv. břidlicových domů a stavebních konstrukcí na území středověkých měst pražských. O odkrytých pozůstatcích těchto konstrukcí bylo nejprve uvažováno jako o současných s románskými kvádríkovými domy

Obr. 1. Praha 1-Staré Město, Rybná čp. 682/I, ppč. 690, výzkum NPÚ ÚOP v Praze č. 1992/22. Interiér břidlicového domu (foto M. Tryml, 1992).

suterénu domu (obr. 1). Právě časové zařazení zděných konstrukcí z břidlice v prostředí středověké pražské aglomerace je potřebné revidovat a doplnit nově známými fakty.³ Chronologické ukotvení břidlicových konstrukcí bude v příspěvku posuzováno z pohledu archeologických situací a jejich nálezového fondu.

(OLMEROVÁ/KOTÍKOVÁ/JEČNÝ 1971, 175),¹ což však výzkum odkrytých fragmentů břidlicového zdiva v místě Pinkasovy synagogy na Josefově v roce 1968 nepotvrdil (OLMEROVÁ/KOTÍKOVÁ/JEČNÝ 1971, 190). Hypotézu vyvrátila nová zjištění při výzkumu parcely č. 690/I tzv. Holanova paláce (DRAGON 1996, 49). Tam byl na ploše výzkumu PÚPP² z roku 1992 pod vedením Z. Dragouna a M. Trymla objeven kompletní půdorys břidlicového

1 Obvykle datováno polovina 12. až 1. třetina 13. století.

2 Pražský ústav památkové péče (PÚPP, 1992–2000) a Pražské středisko státní památkové péče a ochrany přírody (PSSPPOP, 1963–1988, viz dále) – dva z bývalých názvů dnešního pražského pracoviště NPÚ. Nynější název pracoviště je NPÚ ÚOP v Praze.

3 Nové dílčí údaje přináší také v této publikaci otištěná studie RYKL/BARTOŠ 2018, 6, 8, 12, 19.